

ut eos non arguat neque incuset, quasi coram populo eos tamquam avaros aut iniquos traduceret. In eleemosynis autem praebendis, illis (quantum potest) bonum exemplum praebeat.

II. Cum iisdem (ut alibi dicebam), etsi non nimiam familiaritatem, tamen bonam relationem semper habere procuret. In hunc finem maxime cavebit ne obsequiis deficiat, quae sint de more, eisque valde grata esse solent, cuiusmodi sunt (apud nos in civitatibus) v. g. occasione primi ingressus ad paroeciam, eos invitare: item eos invisere ante festa natalitia D. N.; item, si aegrotent, mittere quotidie aliquem qui nomine parochi petat quomodo se habeant etc.

PUNCTUM III.

Quaenam, praeter pauperes et divites, sint aliae personae quarum benevolentiam speciali modo oportet ut parochus sibi procuret?

642. Sunt qui possunt speciali modo ad spirituale bonum paroeciae concurrere, ut sacerdotes, patres familias, pia sodalitia et societates catholicae, nec non rectores aliarum Ecclesiarum, atque Regulares (si forte in paroecia ipsa adessent). Item sunt qui possunt valde nocere (et speciatim si utrumque, iuvare scilicet et nocere, possent), cuiusmodi sunt v. g. magnati et potentiores, magistri municipales, maxime vero syndici etc. Denique sunt etiam illi qui nullum religionis usum habent, quibus parochus saltem consueta benevolentiae signa praebeat, sub spe quod uxori et filiis libertatem actus religiosos exercendi relinquunt, et saltem in morte sacerdotem acceptaturi sint.

CAPUT XXV.

De parochi quoad relationes cum Episcopo.

Agendum est 1. Summatim de officiis principalibus erga Episcopum et speciatim de obedientia ei praestanda. 2. De recursum in illum in variis casibus. 3. De rebus ei denunciandis vel communicandis. 4. De sustinenda illius auctoritate. 5. De illo non adulando. 6. De iuribus ei persolvendis.

ARTICULUS I.

De officiis principalibus erga Episcopum et speciatim de obedientia ei praestanda.

643. *Quaenam sunt praecipuae erga Episcopum obligationes?* Imprimis exigitur unio; ad quam referuntur amor, existimatio, veneratio, maxime vero obedientia.

644. *Quid speciatim notandum circa obedientiam?* Episcopo obediendum est 1° in legibus, quamvis forent solum extrasynodales, dummodo sint vigentes nec in desuetudinem abierint. 2° In praeceptis particularibus, quae utique ferri possunt ab Episcopis, dummodo agatur de re quae vel a iure quoque praecipiat, vel de iure aut consuetudine praecipi possit, vel pro bono regimine sit necessaria, aut (dummodo non nimis onerosa) sit valde utilis. Etiam simplici consilio vel exhortationi obsequium magnum praestari debet; et notandum quod non raro exhortatio Episcopi tamquam alicuius legis sive Dei sive Ecclesiae declaratio haberi debet. Notandum est etiam quod si ageretur de lege Pontificia, standum esset interpretationi Episcopi (quamvis aliter interpretanda videretur), donec S. Sedes contrarium non decernat.

ARTICULUS II.

De recursu ad Episcopum in variis casibus particularibus.

645. *Quid de recursu pro consilio, nempe pro decisione?*

I. Quum decisiones Episcopi sint auctoritativae (non vero mere doctrinales), ad quietandam conscientiam valent plus quam decisiones cuiuslibet theologi, et (nisi evidenter de errore constet) regulam tutissimam semper suppeditant.

II. Consilium Episcopi, modo ex stricta obligatione et modo ex magna convenientia, exquiri debet in casibus momentosis, si periculum errandi plus vel minus adsit; speciatim si commode exquiri possit, aut alii desint a quibus pro rei gravitate sat tutum consilium exposci valeat.

III. Casus magis practici sunt sequentes: 1° Denegatio sacramentorum, vel (quoad matrimonium) si parentes essent inviti, aut dubium esset de potentia, vel de usu rationis (in casu semifatui), vel de libero consensu etc. 2° Denegatio sepulturae ecclesiasticae. 3° Si parentes singulari casu infantem baptizare nollent. 4° Si daretur casus extraordinarius et difficilis in moribundo propter retractationes etc. 5° Si periculum adesset obviam eundi magnis discordiis cum parochis conterminis, vel cum piis confraternitatibus, vel cum potestate civili etc. 6° Si parochus, propter senectutem vel habituales infirmitates, suo muneri non amplius ex toto satisfacere posset; aut si circa proprium vicarium gravia dubia haberet.

646. *Quid de recursu pro aliqua dispensatione?*

I. Ubi, non de declarando an talis vel talis lex urgeat nec ne, sed de veri nominis dispensatione concedenda, parochi requirantur; ipsi, exceptis casibus, in quibus ex manifesta consuetudine id possint (v. g. quoad opera servilia in quibusdam locis et circumstantiis) ad Episcopum recurrere debent.

II. Episcopi dispensare possunt non solum in legibus dioecesanis sed etiam (pro casibus urgentibus, ita ut non adsit modus et tempus recurrendi ad S. Sedem) in legibus pontificiis, saltem de regula ordinaria.

III. Casus practici, in quibus pro dispensatione ad Episcopum recurrere oportet, sunt speciatim sequentes. 1° Pro celebrando matrimonio, omissis totaliter vel partialiter proclamationibus; vel statim post ultimam proclamationem, scilicet eo ipso die; vel elapso bimestri ab ultima proclamatione; vel tempore vetito; vel privatim et sine Missa; vel occulte prorsus (celebrando scilicet matrimonium conscientiae). 2° Pro obtinendis (sive ab Episcopo sive per Episcopum) dispensationibus ab impedimentis matrimonialibus, sive ante sive post matrimonium, sive ipso actu (dum omnia sunt parata), detectis. 3° Pro obtinendis dispensationibus a votis S. Sedi non reservatis vel pro foro externo. 4° Pro delatione SS. Viatici cum bireto vel occulte prorsus. 5° Pro dispensatione ab aliquo ritu, v. g. administrando sacramenta tempore pestis. 6° Pro administrando baptismo domi solemniter, vel pro differenda illius administratione ultra triduum. De his omnibus vide dicta in propriis locis.

647. *Quid de recursu ad Episcopum pro facultate aliqua?* Casus essent, v. g. 1° Pro facultate abessendi a residentia parochiali. 2° Pro alienatione rerum vel locatione fundorum Ecclesiae. 3° Ad assistendum matrimonio personae, de qua dubitetur an vere parochiana dici possit; vel si matrimonium per procuratorem aut epistolam aut sub conditione, aut quin actus civilis perfici velit, contrahendum foret. 4° Pro faciendis exorcismis solemniter. 5° Pro administrando baptismo personae adultae. 6° Pro permittenda personae saeculari laudatione funebri in coemeterio. 7° Pro licentia se praesentandi in tribunali laico sive criminali sive civili, etsi solum pro testimonio ferendo. Baller. Palm. (IV n. 345) et Vecchiotti (I § III).

648. *Quid de recursu pro aliqua approbatione?* Casus esset pro approbatione Vicarii, vel concionatorum sive quadragesimae sive adventus, sive pro sacra Missione.

649. *Quid de recursu pro remedio?* Casus essent si v. g. diebus festis ante Missam parochialem celebrari vellet alia Missa in aliquo oratorio vicino; aut hora catechismi ad alias Ecclesias populus advocaretur: aut in paroecia quaestuae abusivae fierent; aut iurisdictio parochialis turbaretur; aut magnum aliquod scandalum adesset etc.

ARTICULUS III.

De rebus Episcopo denuntiandis aut communicandis.

650. Casum habes 1° Si factis publicationibus matrimonii, impedimentum aliquod deferretur. 2° Si parochus contra clericum aliquid grave subsistere detegeret. 3° Si de novis miraculis, novisve revelationibus in paroecia obventis notitia reciperetur.

Si autem parochus esset etiam vicarius foraneus, denuntiare deberet Episcopo 1° Si quis parochorum sui vicariatus diem supremum obiisset, et haec denuntiatio nulla interiecta mora peragenda esset. 2° Si (quod absit) in clero eius vigilantiae commisso scandalum vel gravis inordinatio accideret.

ARTICULUS IV.

De casibus in quibus circa Episcopum aliqua conquerendi occasio interveniret.

651. I. Advertendum imprimis quod iudicia contra actiones sive privatas sive publicas Episcopi ut plurimum sunt iniusta et temeraria. Episcopi ordinarie sunt viri virtute, ingenio, et prudentia praestantissimi; S. Sedes enim accuratissimas capit informationes antequam ad Epi-

scopatum aliquem promoveat. Adde specialissimam Spiritus Sancti assistentiam. Adde experientiam. Adde denique, saepissime intervenire motiva occulta et ipsis Episcopis tantummodo nota, quae reddunt rationabile id quod eadem motiva non cognoscentibus irrationabile videri posset.

II. Quamvis autem superior vere et certe errasset, vel utcumque male procul dubio se gessisset, recolendum esset non solum quod non reperitur homo sine defectu (et proinde patientia et charitas adhiberi debet); sed etiam quod bonum publicum exigit ut existimatio et auctoritas Episcopi (modo tacendo, modo excusando etc.), quantum fieri potest, sarta tectaque servetur, et sustineatur.

III. Nihil tamen vetat quominus qui se offensum existimaret, de hoc cum Episcopo ipso verba faciat, sed submisse et reverenter.

IV. Idem dic a fortiori si ageretur de re in damnum publicum redundante; imo aliqua admonitio tunc posset esse Episcopo ipsi acceptissima, atque etiam (speciatim quoad Vicarios Foraneos et Seniores) obligatoria. Vide rationes et auctoritates in *Praxi* (Ed. III. Vol. III. 481).

V. Denique maxime attendenda sunt verba SS.mi D. N. Leonis XIII dicentis: « Ut summum, in gravi aliqua conquerendi materia, concessum est rem totam ad Pontificem Romanum deferre; id tamen caute moderate, que, quemadmodum studium suadet communis boni, non clamitando aut obiurgando, quibus modis dissidia verius offensionesque gignuntur aut certe augentur ». *Epist. ad Archiep. Turonens. 17 Dec. 1888.*

ARTICULUS V.

De Episcopo non adulando.

652. *Quid est adulatio?* Est laus inordinata; et in casu contingeret laudando superiorem excessive, vel etiam quando nullatenus laudari deberet. S. Th. (2. 2. q. CXV)

dicit: « Pertinet ad adulationem, si quis velit aliquem
« laudare in quibus non est laudandus, quia forte mala
« sunt ».

653. *Quo fine fit adulatio?*

I. Adulatores ita se gerunt ad placendum superiori, eiusque animum sibi captivandum; unde illum semper laudant, et eadem facilitate laudant bonum et malum, et quidem (si eis utile sit) plus malum quam bonum. Si autem advertant, verba aliqua eidem non placere, statim mutant loquendi tenorem, atque etiam ad sibi ipsis in eodem sermone contradicendum promptissimi sunt.

II. Ordinarie autem habent finem particularem, nempe ut superior in distributione officiorum et beneficiorum illos praeferat aliis; quos proinde apud superiorem ipsum, occasione data, studiose censurare procurant.

654. *Estne facile quod adulatores animum superioris sibi captivent, et, uno verbo, finem intentum assequantur?* Episcopi solent esse virtute et sagacitate praediti, et proinde adulatores ordinarie a se arcebunt. Sed, si quis tali virtute et sagacitate praeditus non esset, atque adulatores circumdari sineret; tunc ipsi certe de facili finem intentum assequerentur. Rationes sunt sequentes: 1° Adulatores magna dexteritate repraesentant vitium ut virtutem, v. g. avaritiam ut sapiens praeventia, modestia, sobrietas etc.; prodigalitem ut charitas, magnitudo cordis etc.; iracundiam, ut zelus, fortitudo etc.; desidiam ut prudentia; temeritatem, ut promptitudo ingenii, securitas iudicii etc. 2° Mirum in modum sinceritatem fingere et fictionem ipsam abscondere sciunt, unde v. g. laudant cum asseverantia maxima, nullam omnino cunctationem ostendunt, sincerissime loqui et quamlibet adulationem odio habere protestantur. 3° Proverbium dicit: *Facile creditur quod credere dulce est.* 4° Quando agitur de rebus, quae amorem proprium tangunt, aliud proverbium dicit: *Veritas parit odium*, et aliud: *Loquimini nobis placentia.*

5° Tentationi vanitatis subiiciuntur speciatim personae in amplissimis dignitatis gradibus constitutae (1).

655. *Quaenam est malitia adulationis, et quinam sunt pravi illius effectus?* Adulatio est continuum mendacium et perpetuus dolus. Adulator autem sub dicta blanditiae verborum, reapse gravissime offendit superiorem (unde a S. Hieronymo appellatur *blandus inimicus*); tamquam hominem enim cupidum laudis, vanum, levem, accipientem fictiones manifestissimas pro veritate, atque etiam dispositum ad iniuste procedendum in distributione officiorum et beneficiorum, et, uno verbo, nedum virtute sed etiam criterio destitutum illum habet.

Effectus autem (attamen solum in hypothese supradicta superioris qui adulatoribus circumdari sineret) sunt speciatim plus vel minus sequentes.

I. Adulatio fovet superbiam, qua, speciatim in personis regimen habentibus, nihil peius. Enimvero superbia nimiam sui ipsius existimationem; et proinde facilitatem procedendi (etiam in rebus difficilibus et valde momentosis) sine consilio, sine studio, sine ponderatione: praecipitantiam et imprudentiam habitualement; et consequenter errores frequentes et subinde gravissimos, producit; et sic bono regimini quam maxime praeiudicat. Quid dicam de aliis superbiae consecrariis? Huiusmodi plus vel minus esse possunt vanagloria, iactantia, singularitates, fastum, ambitio, praesumptio; erga subditos autem intolerantia cuiuslibet moniti, contemptus, arrogantia, malae tractationes, praepotentia, zelothypia, invidia, et spretus cuiuslibet rei, etiam utilissimae, cuius superior ipse initiator non fuerit.

II. Superior, qui sic adulatoribus aures praeberet, et superbia inflaretur, difficile se emendaturus esset. Enimvero 1° Adulatores, praeter supradicta, ei repraesentant, omnia eiusdem regesta ab omnibus approbari et laudari.

(1) Haec omnia et sequentia optime evolvit noster Laurentius Signani Braxighellensis ordinis Capuccinorum et Episcopus, in concionibus *al Palazzo Apostolico*, quae nuper typis editae fuerunt.

2º Approbant autem et laudant speciali modo illa in quibus superior errat magis et ex systemate. 3º Ita circumdant superiorem, ut simul arceant alios a quibus veritatem auditorus esset. 4º Si superior didicisset quod sua agendi ratio revera censuratur ab aliquibus et de hoc lamenta emitteret, tunc adultores irruerent contra illos dicendo esse stultos, iniquos, paucissimos et ab omnibus aliis reprobatos. 5º Cognita etiam veritate, non se emendaret, se enim emendando, perinde esset ac dicere: *erravi*; quod in suae auctoritatis praeiudicium intolerabile esse existimaret.

III. Alter effectus valde ordinarius esset mala distributio officiorum et beneficiorum, non respiciendo idoneitatem et merita, sed illa concedendo adulatoribus indignissimis et praetermittendo dignos.

IV. Haec autem omnia simul sumpta efficerent, ut ex una parte superior amitteret existimationem apud omnes, atque suum Clerum a se alienaret; et ex alia magnum damnum Dioecesis, Religionis et animarum sequeretur.

656. *Adulatio estne peccatum mortale?* Decisio pendet ex fine et consequentiis; aliud enim esset si quis paullo excessive laudaret superiorem semel vel iterum ad obtinendam gratiam qua sit dignus; et aliud si vel esset indignus (cum damno aliorum vel Ecclesiae), vel laus ita inordinata et frequens foret ut de valde malis consequentiis supra indicatis timeri deberet. Ita D. Thomas et Scavini (Cf. *Praxim Ed. III. Vol. IV. pag. 643*).

ARTICULUS VI.

De iuribus Episcopo persolvendis.

657. *Quaenam sunt iura ista?*

I. Alicubi quaedam pensio Episcopo solvitur, sive vi iuris communis, quo casu *cathedraticum* vel *synodaticum* vel *pensio paschalis* vocatur; sive vi legis dioecesanae,

quo casu *subsidium charitativum* vel *quarta decimatio* vel *quarta mortuaria* vel *quarta episcopalis* appellatur. In his omnibus, dicit Vecchiotti (*I. § 65*), consuetudo cuiusque dioecesis retinenda est.

II. Alicubi Episcopus exigit aliquid pro chrismate et sacris oleis, scilicet pro expensis necessariis in materia comparanda et ministris retribuendis. Taxa ista est contra sacros canones; sed, si ab immemorabili semper exacta fuisset et valde modica esset, tolerari posset. S. C. C. *20 Dec. 1879* (Acta *VIII. pag. 180-184*).

III. Occasione sacrae visitationis Episcopi ius habent ad *procuracionem*; qua de re Tridentinum (*XIV. III*) dicit: « Caveant ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint; neve ipsi, aut quisquam suorum, quidquam procuracionis causa pro visitatione.... nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili: exceptis tamen victualibus, quae sibi ac suis frugaliter moderateque, pro temporis tantum necessitate et non ultra, erunt ministranda.... Quod si quisquam (quod absit) aliquid amplius in supradictis casibus omnibus accipere praesumpserit; is, praeter dupli restitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam poenis... absque ulla spe veniae mulctetur ».

658. *In procuracione praedicta comprehendunturne vecturae?* Si standum sit decisionibus, quae a S. Sede hucusque prodierunt, responderi debet negative. Teste Vecchiotti (*I. § 64*), S. C. C. (*25 Febr. 1826*) decrevit quod itineris et equorum seu vecturarum expensae nunquam Episcopo visitanti debentur. Vide etiam Lucidi (*I. I. 51*) et Ferraris (v. *Episcopus Cap. VI. n. 115*).

659. *Procuratio debeturne Episcopo etiam in civitate episcopali et suburbiis?* Negative. Ita S. C. C. pluries. Cf. Vecchiotti (*I. c.*).

660. *Quid si consuetudines essent in contrarium?* Apud Acta S. Sedis (*XV. 85*) legitur: « Nihil esse acci-